

Civilrätt och Jurisprogrammet
Metoder och läsningar

Stockholms universitet

Feministiska rättsteorier del II
Radikal rättsfeminismer

Carlson © 2016

Radikal rättsfeminism

En av de feministiska rättsteorier under tredje vågen. Uppstod under 70-talet som motreaktion till liberal rättsfeminism. Prof. Catherine MacKinnon anses vara en primär auktoritet i området (Feminism Unmodified).

Fyra hörnstenar: difference, domesticity, dominance, denial

Kritik av liberal rättsfeminism (difference)

- Att tvinga kvinnor att anpassa sig till en manlig norm är fel och medför ett för högt pris.
- Måste undvika att göra om kvinnor till hedersmän.
- Det räcker inte med formell rättvisa, måste vara materiell rättvisa.

Privat sfär och offentlig sfär (domesticity)

Den liberala attityden ledde till att den privata sfären inte reglerades i lagstiftning, vilket betydde att kvinnorna lämnades i männens makt hemma (The personal is political).

En av de första ändringarna under 60-talet var att våldtäkt kunde ske inom äktenskapet, att mannen inte hade en automatisk rätt till sin frus kropp.

Radikal rättsfeminism

Hela samhället en könsmaktsordning - patriarkatet - som håller alla kvinnor i ständigt förtryck.

Ingen liberal modifiering. Samhället måste göras om från botten upp.

Radikal rättsfeministisk teori (dominance)

Kvinnor är en samhällsklass som domineras av män, vars makt förstärks genom våldtäkter, våld i hemmet och sexuella trakasserier;

Rätten kan inte förändras men måste istället transformeras; och

Kvinnliga normer måste få utrymme (jfr. t.ex. bonus pater familias i skadeståndsrätt).

Radikal rättsfeminism och våldtäkt (dominance)

Ett primärt område i manlig dominans enligt radikal rättsfeminism är sexuellt våld.

Historiskt sett har rätten ansett att mannen har rätt till kvinnans kropp.

Radikal rättsfeminism och våldtäkt (dominance)

Radikal rättsfeminism ledde till flera ändringar när det gäller sexuella brott:

- Våldtäkt inom äktenskap
- Bevisbörda
- Klassificering av brott som maktutövning istället för mäns önskemål om samlag

Radikal rättsfeminism, våldtäkt och samtycke (dominance)

Före reformen i Model Penal Code (USA): Åklagaren måste motbevisa, bortom rimligt tvivel, påståendet från den misstänkte om att samtycke förelåg (beviskravet i svensk rätt är idag detta)

Radikal rättsfeminism

Under Model Penal Code har begreppet "våld" också tagits bort från rubriceringen, istället har man gradindelade våldtäktsbrott;
first degree criminal sexual conduct, o.s.v., fokusering på sexuellt våld som maktutövning istället för "sex".

Upprepade teman av förnekelse vid sexuella våld (denial)

- Sexuellt våld är inte så allvarligt eller utspritt som påstås;
- De som tar upp klagomål har typiskt sett inte utsatts för allvarliga eller verkliga skador (kränkingsdebatten i Sverige idag)

Upprepade teman av förnekelse vid sexuella våld (denial)

- Risken för falska uppgifter är stor (amerikanska studier efter ändringen av bevisbördan visar att falska uppgifter ang. sexuellt våld inte är mer förekommande än för andra typer av brott);
- Män skall inte ansvara för att kvinnor är otydliga i sina signaler;
- Rätten kan inte göra mer än vad som nu görs.

Sexualbrott i Sverige

- Under 2014 anmäldes 20 300 sexualbrott, varav 6 700 rubricerades som våldtäkt. I den Nationella trygghetsundersökningen uppger 1,0 procent att de utsattes för sexualbrott under 2014 (1 % av befolkningen skulle vara 95 000, mörkertalet är då ung. 75 000).
- År 2014 togs 320 lagföringsbeslut om våldtäkt, 28 % av alla lagföringar om sexualbrott (lagföring om sexualbrott var 1 142 stycken, vilket motsvarar 5,6 % av de anmälda).

BRÅ statistik och BRÅ Våldtäktsbrottets hantering i rättskedjan - Kortanalys 9/2015

Kritiken av radikal rättsfeminism

- På något sätt omyndigförklarar teorierna de val som kvinnor vill göra (att ha en familj, ta hand om barn o.s.v.).
- Alla vill inte följa samma linje.
- Män är också offer under teorin, eftersom de inte verkar veta bättre eller kunna ändra sitt beteende.

Tillämpningen av den radikala rättsfeminismen NJA 1989 s. 614

[Första steget: rättsdogmatik - fastställa gällande rätt]

Äktenskapsförord mellan makarna giltigt trots att mannen inte kunde överlåta sin pensionsrätt, som han utfäste enligt äktenskapsförordet. HD: Hon samtyckte till avtalet och borde ha kontrollerat att han kunde göra vad han sade han kunde.

Tillämpningen av den radikala rättsfeminismen NJA 1989 s. 614

[Andra steget: rättsanalys enligt den radikala rättsfeminismen]

HD utgår från ett liberalt perspektiv, att män och kvinnor är lika och ekonomiskt självständiga makar. Om detta hade varit två avtalsparter skulle mannen drabbas av det faktum att han inte kunde prestera enligt avtalet, eftersom han inte kunde överlåta pensionsrätten. Kvinnan skulle inte ha något ansvar överhuvudtaget att kolla om motparten kunde göra vad den hade utfäst sig att göra.

Tillämpningen av den radikala rättsfeministiska metoden NJA 1993 s. 583

[Första steget: rättsdogmatik - fastställa gällande rätt]

Kvinnan påstod att mannen misshandlade henne och lovade att de skulle skaffa barn om hon skrev under äktenskapsförordet.

Han fick under äktenskapsförordet enskild egendom (fastighet, bil och båt) till ett värde om 800 000 kr, hon fick egendom värd 10 000 kr. Mannen betalade henne 6 000 kr för det som han behöll av bohaget.

Tillämpningen av den radikala rättsfeministiska metoden NJA 1993 s. 583

HD: Hon samtyckte (trots påståendet om misshandel och felaktiga förväntningar om barn) till avtalet (den ekonomiskt självständiga maken) och avsaknaden av egen jurist.

[Andra steget: rättsanalys enligt radikal rättsfeminism] Maktbalansen mellan makarna visade sig i äktenskapsförordet, jurist, fel information.

Radikal rättsfeminism litteratur

- MacKinnon, Catharine, FEMINISM UNMODIFIED (1988)
- Gemzöe, Lena, FEMINISM (2004)
- BOOK REVIEW, Andrea Dworkin, Letters from a War Zone: Writings 1976-1989 Reviewed by LISA MAHER, 12 Women's Rts. L. Rep. 209 1990-1991, tillgänglig via databasen Heinonline, su.se.biblioteket

Medverkande

Laura Carlson – Lärare
Mediepedagog

Inspelat 2016-05-02
Institutionen för data- och systemvetenskap, DSV

